

PETRACHE POENARU (1799–1875). CONTRIBUȚII LA PRIMII PAȘI AI ȚĂRILOR ROMÂNE PE CALEA MODERNIZĂRII

Eufrosina OTLĂCAN¹
eufrosinaotl@gmail.com

ABSTRACT. ABOUT Petrache Poenaru many pages have written over the time. He was a personality representing the first strata of intellectuals that emerged during the 19th century in our country and fascinated those who leaned toward knowledge of the Romanian's development. The references to Petrache Poenaru present us as an engineer, mathematician, inventor, educator, out-law pandur, academician, creator of the tricolor and the first Romanian newspaper. This paper is a tribute to 140 years after Petrache Poenaru's death.

KEYWORDS: Petrache Poenaru, engineer, mathematician, inventor, educator

Petrache Poenaru, personalitate marcantă de la a cărui moarte s-au împlinit anul acesta 140 de ani, a contribuit în mod esențial la intrarea națiunii române pe calea modernizării și a unei deschideri europene, mai ales prin educație. Viața și faptele sale reprezintă o filă importantă a istoriei dezvoltării României, ceea ce a și făcut ca mulți cercetători să-i dedice studii și pagini elogioase.

Voi începe cu prezentarea care i se face lui Petrache Poenaru în „Istoria matematicii în România” scrisă de George Șt. Andonie, care îi dedică 27 pagini în primul din cele 3 volume, publicat în anul 1965, alegere pe care o fac nu doar pentru că materialul este bine documentat și este cel mai vechi și mai îndrăgit material de care dispun, poate și datorită profesiei mele.

Așadar, istoria matematicii consemnează datele care urmează:

---

¹ Prof. univ. dr., vicepreședinte al Diviziei de Istoria Științei a CRIFST al Academiei Române.

Petrache Poenaru s-a născut la 10 ianuarie 1799 în comuna Bănești, județul Vâlcea, într-o familie înstărită, unde a și primit educația elementară, inclusiv cunoștințe de limba greacă, până la 12 ani. De la 12 la 17 ani a urmat studii secundare la școala de pe lângă biserica Obedeanu din Craiova. Mai târziu, ca organizator al învățământului românesc, pe această instituție școlară Petrache Poenaru va fonda liceul care va deveni Colegiul Carol I din Craiova.

În 1818 Petrache Poenaru a intrat copist la Cancelaria Episcopiei Râmnicu Vâlcea, unde a lucrat pe lângă grămaticul Nicolae. În 1819 este adus la București și primit „cu odaie, tain și simbrie” la Mitropolie de către ocrotitorul școlii lui Gheorghe Lazăr, mitropolitul Dionisie Lupu. La școala Mitropoliei, unde Petrache Poenaru a predat limba elină până în anul 1821, l-a cunoscut pe Gheorghe Lazăr, fiind și înscris printre elevii citorului de școală românească.

În 1821 Petrache Poenaru părăsește școala, devine partizan al lui Tudor Vladimirescu și grămatic (secretar) al acestuia, ținând legătura între Lazăr și Vladimirescu.

Vestea uciderii lui Tudor Vladimirescu îl găsește pe Poenaru la Sibiu. Aici va și ramâne până în 1824 și va învăța perfect germana, pregătindu-și plecarea la Viena.

În martie 1824 Petrache Poienaru pleacă la Viena, trimis de Eforia școlilor din București și urmează la universitate limba elină, latina, istoria universală, psihologia, logica, morală, metafizica, matematicile pure și aplicate și fizica. În noiembrie 1825 el urma și la Institutul politehnic, studiind matematica, chimia și tehnologia generală.

Petrache Poenaru rămâne la Viena doar până în februarie 1826, când va pleca la Paris și se va înscrie la „Școala de aplicațiuni a inginerilor geografi”, condusă de lt. col. Ludovic Puissant, membru al Academiei de Științe din Paris. Aici a învățat Petrache Poenaru trigonometrie, topografie și geodezie și a lucrat la ridicarea hărții Franței sub conducerea lui Puissant. În 1828 Puissant i-a dat lui Petrache Poenaru un certificat elogios pentru studiile și lucrările pe care le făcuse în Franța.

La o întrebare pe care am putea să ne-o punem privind schimbarea instituțiilor și locul de continuare a studiilor, un posibil răspuns ar fi faptul că Petrache Poena înțelegea nevoile concrete și urgente ale țării sale. În activitatea sa de mai târziu, în țară, se va vedea că avea dreptate în alegerea pe care o facuse.

La Paris, la 25 mai 1827, și-a brevetat invenția sa, denumită de el „stilograf”.

În 1831 Petrache Poenaru, trimis de Eforia din București, merge în Anglia și studiază întreprinderi ale industriei miniere și metalurgice.

În 1832, la întoarcerea la București, este numit profesor și director al Colegiului Sf. Sava, director general al școlilor din Țara Românească și membru în comisia pentru redactarea Regulamentului Organic, capitolele privind instrucția publică. I se vor datora regulamente de organizare a școlilor și înființarea a sute de școli primare între anii 1832 și 1847. Iar mai târziu, în 1871, a reușit sa-l împiedice pe Christian Tell să desființeze școlile normale. În 1841 a fost ales deputat de Dolj în Adunarea Obștească, iar între 1850 și 1855 a condus o parte din serviciile Postelniciei, instituție care era în acea vreme Ministerul de Externe.

Petrache Poenaru a participat la revoluția de la 1848; a făcut parte din Comisia pentru dezrobirea țișanilor, dar nu a mai intrat în învățământ. Este membru al Comisiei documentelor, membru al Comisiei de Stat, iar în anul 1870 este ales membru al Academiei Române. Discursul său de recepție, din 8 septembrie 1871, s-a intitulat „*Gheorghe Lazăr și școala română*”.

După prezentarea câtorva date biografice ale lui Petrache Poenaru, istoricul matematicii în România, G. Șt. Andonie, aduce la lumină contribuția pe care acesta a avut-o la educația matematică a românilor. Aflăm astfel că:

– Primul curs de geometrie în țările române este „*Elemente de geometrie după Legendre*”, traducerea lui Poenaru din franceză, tipărită la 1837 la București

– Traducerea terminologiei matematice, mulți termeni fiind păstrați până astăzi, precum axiomă, demonstrație, expresie, ipoteză, propoziție, unghi, verticală, orizontală etc.

– *Primul curs de algebră pentru Țara Românească*, tradus din latinește de Petrache Poenaru, publicat la 1841

– *Primul dicționar francez-român*, în două volume, alcătuit de P. Poenaru împreună cu Aaron Florian și G. Hill

Ca profesor la Sf. Sava, Petrache Poenaru a predat matematică, fizică și chimie. Iar ca inginer cu studii în străinătate, numit în 1850 membru în Comisia tehnică a lucrărilor publice, iar în 1864 în Consiliul de Stat, „a dat totdeauna sugestii care erau urmate, punând prin aceasta și el o piatră la temelie tehnicii și ingineriei românești”, ne mai spune G. Șt. Andonie.

O altă sursă care ne completează informațiile referitoare la Petrache Poenaru este volumul „Incursiuni în istoria ingineriei. De la roată la tehnologia informației”, autor Ștefan Iancu (Editura AGIR, București, 2009). Autorul cărții are ca referințe lucrări elaborate de Cornelia Bodea, Horia Colan, Ion Ionescu, George Sion, Radu Voinea, Wikipedia.

Astfel, despre metoda de predare în calitatea sa de dascăl la clasa a III-a primară de la Sf. Sava, aflăm că Petrache Poenaru făcea prelecții în limba română la materiile pe care trebuia să le predea în limba greacă. Această metodă a fost nu doar o manifestare a ideii sale de progres național, dar a și dus la rezultate bune la învățatură ale elevilor. Poenaru persevera în completarea nivelului său de cunoștințe, urmând cursurile Academiei grecești de pe lângă Biserica Măgureanu, concomitent cu activitatea sa de dascăl la Școala domnească.

Mai aflăm că Petrache Poenaru a fost cel care a conceput tricolorul nostru național. În 1821, la intrarea pandurilor în București, Tudor Vladimirescu a purtat pentru prima dată drapelul României, cu aceeași formă în care îl avem și astăzi.

Cartea citată publică pentru prima dată, în Anexele de la paginile 964, respectiv 967 și 968, referatul de examinare a invenției lui Petrache Poenaru de către Comitetul Consultativ al Artelor și Meseriilor din Franța, semnat de somități ale vieții științifice a Franței, urmat de descrierea obiectului brevetat (condei portăreț fără de sfârșit, Pană de scris perfecționată) precum și de desenele invenției. Această documentație – descrierea și desenele – fusese declarată în țara noastră ca fiind pierdută.

Proiectul de specialitate de inginerie civilă, la a cărui întocmire participase și Petrache Poenaru, stabilea și programa de pregătire a inginerilor de șosele și poduri și a arhitecților.

În multiplele sale vizite la uzine în Franța, ca și în călătoria în Anglia, Poenaru este martor al revoluției industriale din occident și al rezultatelor economice și le va face cunoscute atât prin corespondența sa cât și prin părerile pe care le exprimă cu orice ocazie, pentru a direcționa dezvoltarea industrială a țării sale.

Deviza sub care a condus Petrache Poenaru învățământul românesc până în 1847 a fost: „grăbeste-te încet”, combătând frazele patriotarde sau chiar pe cele patriotice, care nu puteau aduce nimic bun de la sine. Atunci când funcția și poziția sa în Stat îl obligau să vorbească în public, el relata cu precizie ce s-a făcut, ce piedici au fost întâmpinate, ce trebuie

să se mai facă pentru propășirea culturii naționale. Este semnificativ articolul său publicat în 1838, intitulat „Știința inginerescă”. Spicuiesc din rândurile cărții d-lui Ștefan Iancu: „se fac ingineri fără să știe cele mai simple elemente de matematici... acum avem în școala națională cursuri regulate de învățatura matematicii teoretice și practice, pe cât trebuiește a sti a se face de către bunii ingineri topografi și pe tot anul ies tineri bine deprinși de această știință; dar fiindcă acum această îndeltnicire n-are vreo carieră sigură, acești tineri ieșind din școală se dau la alte slujbe”.

Mai aflăm și că Petrache Poenaru a desfășurat o intensă activitate culturală, contribuind și la înființarea Societății filarmonice (1833); a inițiat constituirea Societății agronomice și a Școlii de agricultură de la Pantelimon, în programul căreia intra și un curs de silvicultură; a participat la întemeierea Grădinii botanice și a Muzeului de antichități din București.

Între titlurile onorifice pe care le-a avut Petrache Poenaru, în afara celui de membru titular al Academiei Române, amintit și de Andonie, a fost membru al Academiei de Științe din Paris, membru de onoare al Asociației transilvane pentru literatură română și cultura poporului român (ASTRA), vicepreședinte și președinte al Societății pentru învățarea poporului român.

O sursă de informație bogată este astăzi internetul.

Voi completa cele scrise mai sus privind viața și activitatea lui Petrache Poenaru citând articolul publicat de HotNews.ro la 14 iulie 2007, intitulat „Petrache Poenaru: Haiduc, pandur, academician, creator al tricolorului și al primului ziar românesc”, autor Ionuț Bălaș. Citez: „La nici 22 de ani, tânărul gramatic Petrache Poenaru, absolvent al școlii Obedeau din Craiova, lasă călimara cu cerneală de o parte și intră într-o ceată de haiduci animat de dorința de mai bine pentru neamul său. La prima luptă însă, ceilalți haiduci își dau seama că tânărul Poenaru nu are nicio legătură cu lumea armelor, află că e un intelectual și-l prezintă spre amuzament lui Tudor Vladimirescu. Tudor este încântat însă de inteligența și agerimea acestui tânăr și-i propune să i se alătore, lucru primit cu entuziasm de Poenaru. Ajunge în numai câteva săptămâni, să devină omul de taină al lui Tudor Vladimirescu și șef al cancelariei și al conștopiștilor”. Tudor acceptă și propunerea lui Poenaru de a tipări un ziar; așa apare primul ziar românesc, „Foaia de propagandă”.

În imaginea de mai jos avem brevetul de invenție al lui Petrache Poenaru și chipul său.

Petrache Poenaru s-a stins din viață la 2 octombrie 1875.

Divizia de Istoria Științei a Comitetului Român pentru Istoria și Filosofia Științei și Tehnicii al Academiei Române, în sesiunea sa din 22 mai 2015, a omagiat personalitatea lui Petrache Poenaru, ca recunoaștere a temeliei pe care acesta a așezat-o la dezvoltarea modernă a țării noastre.

Bibliografie:

- [1] Andonie, George, Șt., Istoria matematicii în România, volumul I, Editura Științifică, București, 1965.
- [2] Ștefan, Iancu, Incursiune în istoria ingineriei. De la roată la tehnologia informației, Editura AGIR, București, 2009
- [3] http://ro.wikipedia.org/wiki/Petrache_Poenaru